

Luf 77

1

F.d. lyttmästare Knut Bergqvist.

Född 1873 i Blädinge. Främlingens
vänslämnings. En baron Gylden-
krok kallade ned B:s far för
att bygga ängarna. B:s far blev se-
dan sägmästare i Kosta.

B. började vid 8 års ålder arbeta
en dag i veckan vid Kosta glasbruk.
Vid 11 års ålder dagligen. 1914 kom
B. till Berrefors. Där var B. till 1929.
I Berrefors var B. med när Berrefors
lade sin tillverkning. B. blev
mästare vid 21 års ålder. B. var
barn en till som blivit mästare så ti-
digt. — Guldmäsk i Paris 1925 —
Varasmäsk av 5:te storleken 1948 vid
75 års ålder.

1. Det var ganska olika när man slutade på lördagen, det blev när man hade arbetat en sin del. För det mesta gjorde de slut ganska tidigt. - Håstarna på den tiden reste merendels ut till kött till någon gästgivaregård och kunde stanna över till på söndagen. En del stannade ju hemma. - En mästare ville ut, så sålde han sin del till någon annan mästare. Se'n gav han sig ut på fiske eller jakt, som idkades rätt mycket. - Det var ju alltid vanligt att i hemmen skulle det vara fint och i ordning. De som hade rum och kök skulle ju alltid ha finrum. - Li tidigt som jag minns,

när jag var yngre, fanns ju inga
samlingslokaler; di fick gå till-
sammans. Olof den första gången kunde
di gå till en skola; bruket
här till dans. Senare kunde di
gå ut på vägarna, men di fick
inte blivit det heller riktigt.

En fick rätt för han gick ut
och spelat på ett bordspel. Det
var mest spiken, som spelade
någon roll.

2. Lördagen var helt fri. Sällan
förehad sådant arbete för
yrkesarbetare, sjöare och mästare.
Försterglasarbetarna fick däremot
arbete skiftsvis och kunde gå utiga
upp mitt i natten och arbeta. Men

fönsterglasarbetare fanns då ej i
Kosta. De hade flyttat till Jäms-
tråp. Så gjorde de på alla fönster-
glasbruk på den tiden. Det berodde
på att de hade så stora deplar
så smältan ej blev färdig. Sär-
dagsarbete fick bli som det passade.
Det till sig till fackföreningen
tröjde få litet råning i det.

3. Det kunde bli när som helst
för det var glasugnen som reg-
lerade det. Det berodde också på
hur dags man la' sig på lördags-
kvällen. Vi gamle gick ju upp ti-
digt, men vi pojkar la' ju så
länge man kunde gå. Vi var
det att ta igen det som var för-

arbetet på natten. - På vardagarna
börja man kl 5 och hade 12 tim-
mars arbete. Men jag var ju inte
så mycket ned om det. Jag arbe-
tade från 5 till 5. Med raster-
na blev det ju 12 timmar.

När jag var smärjorik, gick man
först väcka hemmakare och
mästare, annars riskade man
illa att. Jag minns en mästare,
som hade en av hundar i far-
sten, så man vågade sej knappt
in.

4. På vardagarna hade vi 3-3½-
timmars pass. Men kunde ju ha
en smörgås med sej och äta upp.
På söndagarna var ungefär

samma måltidstimmor som på söken-
dagarna. Det var inte vidare an-
väning i maten. - Men såldes
på kösten. Varje familj skaffade
sig ett slakt på kösten och sål-
lade ner, så som hade för nö-
ten hela året. Var och en fick
bäka sitt bröd. - På söndagar-
na var maten ungefär densamma,
ihland försökte man ju få litet
bättre. - I mitt hem var det
alltid vanligt att det skulle du-
kas särskilt på söndagarna, an-
nars åt man ju i köket. Det
var ju så ofantligt trångbott
~~vid alla glasbruk~~, så man hade
ingen ansettans att va'. Det var
lika trångbott vid alla glasbruk.

trångbätt i högsta grad. Vi som
hade ett rum och håk fick
änfri ha en eller två inrebande
dessutom. Det va' vanligt.

5. Söndagen bytte man ju som och
hade litet bättre på sig, det va'
ju alltid vanligt. Alla hade van-
ligtvis söndagskläder, bytte som
och va' snygga.

6. Då va' det rätt vanligt att gå i
kyrkan. De äldre gick vanligt-
vis regelbundet i kyrkan. Jag
vet inte om det va' gamla vanan
eller om det va' religiösa in-
paver som lockade dem dit.
Kyrkorna redan på min tid

hade börjat försöka hyckan. - Det
fanns någon enda som aldrig
gick i hyckan redan på ~~min~~ den
tiden. Vissensigen fanns det
ju inga andra tidningar i re-
gel än Västrikbladet och Smålands-
posten, men det fanns ju sådana
som hade Fäderneslandet, den sa'
ju litet mer radikal på den ti-
den. Socialdemokraten fanns inte
någon som vågade prenumerera
på, men det fanns ju en och an-
nan. - Om sådana, som aldrig
gick i hyckan, hörde i regel
i närt, men man kunde ju
ju höra att de sa' guds för-
nekare; fristänkare sa' ju ett
epitet' de fick.

Det som gjorde att folk kunde
gå hem som saker och ting
så' bokauktionerna. Det gick
jäms som böse religion och
radikala [tröcker]. Innan före-
läsningsföreningen började, så'
det bokauktionerna, som spridde
upplysning.

Till nattvarden så' det olika
att gå. Sedan när jag så' pojke,
så' det en del, som aldrig gick.
En del gick aldrig sedan de
töst fram. De gjorde bara det
som en stor synd att inte
gå till nattvarden. - De fri-
religiösa kunde aldrig gå fast-
fäste. Det kom dit en del
närmare, som så' lite så där

och då flörens det några år men
se'n så by det ut. - Vittvorden
utlystes från predikastolen, när
det var allmän. Svaras följde
då med konfirmanderna. - Det
var varljtrois lördagarna det var
satt i söndag. Då skulle man va
svartklädd, det hade knappast
svaras.

7. Man fick gå, det fanns ju kistor
på kyrkans ställ och så, men var-
ljtrois gick man, det var ju inte
mer än 20 minuters väg. - Alla
fick inte sitta om man ville.
Det var särskilt för damer och
herrar. Bysarna och hemmanen
hade särskilda bänkar. Kosta

bruk hade särskilda för sin personal.
Såsom inte när det togs bort
men det var på 1900-talet här
jag för mej. — Trängt var det
inte mer än på juldagen och ny-
årsdagen ihop, för då gick de
allmänt. Jag var med i Rosta-
musiken och vi spelade i juldagen
skanns var det riktigt men gick i
kyrkan för egen del.

8. Det var inte annat än på lands-
vägen. Den första lokal var
här till var godtemplarkusett
och de hade sina möten på sö-
ndagsaftnarsmiddagen.

9. I hemmet var det ju inte något

särskilt precis, det var att läsa under tiden man var hemma. Det kom ju alltid någon på besök, det var nästan mer då än nu därigenom att man ej hade några lokaler eller offentliga tillställningar. Det idkades ju musik också i hemmen - fiol och gitarr. Och därigenom att vi hade musik - här blev allmänheten intresserad av musik.

Kortspel idkades rätt mycket också, prifle. Blev de inbitna med det, så kunde de inte sluta på långa tider. Eller spelade ej om pengar, utan det var mera förnöjelse.

En del läste nog av postilla, men

det her jag ej yttar mig något si-
dare om. I mitt hem förekom
det ganska sällan. Men läste
ibland en Sveriges Ljusbok,
men jag bryr sig ej om det.

Men om mera intresserad av
annan läsning. [Bergqvist upprä-
kar Ny Smålands Beskrifning,
Inskänkt till Växjö stift. Av
P. Wieselgren, 1844-1845, del 2,
som B. 5 för löste i].

Älskade förehvar ej i de fa-
miljer jag hände till.

Det var många som hade fö-
derneslandet. På va' det Familje-
journal. Det var många som
höpte den bara för presenternas
skall som följde med. (f. ö. se ovan).

10. Nöjen mer än vad vi sagt
fanns ej mer än på vintern
då det va' sköypratt och vid
midnattar då det va' midnatt-
marstång och vaka. Då va' det
dans kring majstången och i
skubalen - dels i folk- och
dels i småskolans sal, de va'
i olika hus. Där va' befolk-
ningen skild åt, dagsarkesfolk i
en och herrskapsfolk i en. Se-
dan mättes de på natten och
slogs.

11. Det kunde ju va' skillnad. De
gifte höll sig mera i familjen
och de ogifte va' ute och träf-
fode bekanta och jämnåriga.

Vår det blev samlingslokaler träf-
jades ju både där. Vår fack-
föreningen kom till på nästan
hela lördagen och söndagen up-
tagna av möten. Det var såll-
synt med fackföreningsmöten
på julestjärntid för det tog
man i regel litet hänsyn till.

Id. Dans, kortspel och sprit var
så vanligt, så det var precis
som det skulle så var det var
nästan ovanligt om inte det
fanns.

Ljsterhetsrörelsen tog man i bör-
jan i allmänhet nära på hämt.
Det fanns ju sådana, som all-
vanligt sate sej emot och ej ville

ungas med en sam sam medlem i
nykterhetsrörelsen. Det fanns ju
mycket trångintet i den tiden
också. Det va' mycket ofta man
fick höra föraktfulla uttalanden
om dem, sam va' med i nykter-
hetsrörelsen.

Si frilyckliga va' det också så
med att man skämtade med
dem. När de hade niten ström-
made man dit, men det gick
näst ut på att störa deras
samarbete.

Förhållandet mellan arbetsgivare och
arbetare va' ju så att arbetsgivaren
va' nästan sam i en högre värld;
disponenten umgicks aldrig med
hantarpersonalen. — Kantars —

personal och hyttmästare var en
klass. - Sagsverkare hölls nästan
på den tiden som något förakt-
fullt. Så det var tre olika
klasser. Det var så uppdelat
så de firade ju inte högtider
na t. ex. midsommar tillsam-
mans (se ovan). Så stor klass-
skillnad var det. Det försam-
lar ju inte förrän fackförenings-
rörelsen arbetat bort det. -

Strejker förekom, den första
strejken jag minns var 1884 tror
jag det var. Då var de 12 möstare
i hytten och det var som som
strejksade. Vi hade fått ordreg på
sin anläggning. Vi gick då ned
till disponenten på hantaret. Ar-

betet låg nere en 3-4 timmar.

Vi yngre fick aldrig veta riktigt hur det förhöll sig med det där, varken risiken eller uppgörelsen. Jag minns det så väl för alla pojkarna blev ju be-
daga den tiden och så va' ute och roa' sig.

Den första fackföreningen bildades 1893, men den så gott som dog ut, så vi bildade om den 1903. Lärarna gick ur och sedan följde den en tynande tillvaro till 1903, då man gick gemensamt. Sedan hade vi en arbetsmarknad 1906 - Horta - lockouten, så hel-
lod.

Yngre lärare utredes absolut, det

va' att lirka sej fram och få li-
te i sänder genom underhand-
ling. - I handelsboken 1906 gjordes
det föreningsriten. Det fanns
ett par pojkar, som blev upp-
sagda för att ha delat ut
flygblad.

Hyttpredikan förehåller när jag
var barn på 1880-talet. Då
va' prästen där och varhjetvis
va' då försäljaren där och sette
dit sista stenen i ugnen. I-
bland sette hyttmästaren dit
sista stenen. När jag börja' på
allan i hyttan 1884 hade hytt-
predikan redan upphört. Sedan
tror jag aldrig det förehåller någon gång.